

ANTEP İŞLEMELERİ (DOKUMA İPLİKLERİ KESİLEREK VE ÇEKİLEREK YAPILAN İŞLEMELER)

*** Süheyla KALE BİLKI**

Gaziantep İlinin ilk uygarlıkların doğduğu Mezopotamya ve Akdeniz arasında bulunuşu yanında Doğu ve Batının geçiş yerlerinde merkez oluşturması uygarlık tarihine yön vermiştir. Bunun sonucu olarak tarih öncesi çağlardan beri her zaman insan topluluklarına yerleşme alanı ve uğrak yeri olmasıyla dikkat çekmiştir.

Kültür, toplumlari birbirinden ayıran ve bir topluma kimlik kazandıran değerler bütünüdür. Toplumların geçmişleriyle gelecekleri arasında köprü olan kültür değerleri, aynı zamanda ait oldukları çağa damgasını da vurmuştur.

El sanatları da toplumların kültür birikimine kaynaklık etmektedir. Çeşitli kültürlerin tarih içindeki gelişimi incelendiğinde, her devirde yapılmış el sanatları örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Anadolu'nun da binlerce yıllık zengin kültür birikimi içinde el sanatları örnekleri özel bir yer tutmaktadır. Toplumların kültür birikiminde büyük katkıları olan kadın, her zaman kendini ve çevresini güzel görmek ve göstermek için, kendini süslerken evini eşyalarını da süslemeyi ihmal etmemiştir.

İşlemelerimiz, gerek malzeme gerekse çalışma teknikleri zenginliği ile çok değişik özellikler taşıması bakımından, el sanatlarının en önemli dallarından biri olmuştur. El sanatlarının en güzel örneklerinden olan işlemelerimiz yurdumuzun her yöresinde değişik motiflerle, renklerle ve tekniklerle yapılmaktadır. İşlemelerimiz her biri ayrı güzellik sergilemekte ve uygulayıcının verdiği emek ve kattığı zevkle özellik kazanmaktadır.

Bu değişik işleme teknikleri arasında nadide bir yeri olan ve yörede Antep İşi olarak bilinen işlemeler ise inceliği ve zarafeti nedeniyle hep beğeni kazanmıştır.

“Türk süsleme sanatlarının şimdiye kadar bozulmamış olmasını, bugüne kadar tilsımı kaybolmayan sihirli sandıklar içinde bir gelenek olarak saklanan eski işleme örneklerinin mayalandığı işçilikte aramalıdır. Her Türk evinin en güzel eşyası arasında yer alan bu işlemeler; her parçasında yakın geçmişin hatırası canlanan bir aile müzesinin temelidir. Her Türk kadının yerinde bir kıskançlıkla üzerine titrediği bu sandık, köylü ile şehirlinin, varlıklı ile yoksulun içten kopan ilgisini üzerinde toplayan milli bir değer taşır.” (İzet, 1940:10)

Yurdumuzda özellikle büyük kentleşmelerin olduğu bölgelerde çeyiz geleneği toplumsal değişime paralel olarak yavaş yavaş önemini yitirmektedir. Buna bağlı olarak işlemelere verilen değerde azalmaktadır. Ancak Gaziantep ilinde yıllardan beri süregelen kız çeyizinin önemi günümüzde aynı değerde korunmaktadır.

Bu nedenle yörede çeyiz amaçlı işlemeler halen yapılmakta ve kullanılmaktadır. Ajur kelimesi Fransızca bir kelime olmakla beraber yörede bu işlemeler için halkın kullandığı bir terimdir ve halk bu işlemelere yöre aksanıyla acor (ajur) demektedir. Gaziantep yöresinin bir özelliği olarak çeyiz işlemeleri içinde ajurlu işlemeler günümüzde de eskisi kadar değer görmekte hatta diğer işlemelere nazaran daha fazla rağbet edilmektedir. Bu işlemeler halkın zevk ve anlayışının birer göstergesidir.

Antep İşinin Tarihçesi:

İşlemeler yüzyıllara göre incelendiğinde Antep İşinin 19. yüzyılda yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

Antep işi genellikle tanınmakta ve bilinmektedir. Antep işinin kaynağı, adı ve gelişmesi hakkında çeşitli görüşler vardır. Sayın Kenan Özbek'e göre şöyledir.

“Gerek bölgesinde ve gerek ilgililer tarafından bu söylentilerde o kadar ileri gidilmiştir ki, ileri sürülen bu fikirler arasında bu milli iş Antep'te yaşamış olan azınlıklara mal edenler bile

* Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi El Sanatları Eğitimi Bölümü, Nakış Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi

bulunmuştur...Bu amaçla bizi aydınlatacak yol, Antep'in merkezinden ziyade civarındaki köyler ve bu köylülerin giyimlerinin incelenmesidir. Milli giyim muhafaza edildiği bu köylerde, erkek çocuklarının başlarına giydikleri "terlik" adı verilen başlıkların ajurlarla işlenmiş olduğu görülür. Daha büyük yaştaki genç erkeklerin giydikleri yelek, entari ve şalvarlar susma, kesme, çiğerdeldi gibi türlü ajurlarla süslüdür. Bu Antep işleri beyaz ve renkli dokumaların üstüne yapılmış ve nakışları için beyaz, krem, sarı renkte pamuk ve ipek iplikler kullanılmıştır. Gerek başlıklardaki ajurlar, gerek yelek, entari ve şalvarlardaki nakışlar, Antep işinin en eski örnekleriyle karşılaştırıldığında aralarında büyük bir yakınlık görülür. Susmalar ayıdır. Ajurların kafes şeklindeki boşlukları şehir işlerinde bazı motiflerle doldurulmuş ve bir kısmı boş bırakılmıştır. Köy işlemelerindeki ajurların içleri boştur. Teknik karşılaştırmada, susma ve kesmelerin köy işlemelerinde büyük bir üstünlüğü vardır. Ajurlar şehir işlemelerinde daha ince işlenmiş ve ajur çeşitlerine fazla yer verilmiştir. Köy işlemelerinin çoğunda ajurlar susmalar arasında boşalmıştır. Şehir işlemelerinde susmalar sadeleştirilmiş ve süslenecik eşyanın şekline göre tanzim edilmiştir." (Özbel, Kılavuz Kitapları: XVII 1949: 3-4).

"Gaziantep halkı tarafından yaygın olarak yapılan işlemelerin eski Türk işlemeleri karakterini taşıması, bu işlemenin Antep'in yerli halkı tarafından yapıldığını göstermektedir." (El ve Ev Sanatları, 1999: 57).

"Bizde el işlerine ilmi kimlik verilmesi 1886 tarihinde başlar. Moda ve Avrupa nakışlarının eğitim alanlarında yer alması 1913' tür. Eğitim dışında moda ve nakış'ın memleketimize girmesi de 1800'lü yıllara rastlar. Avrupa moda ve nakış işlerinin bu zaman içinde Türk işlemeciliği üzerindeki etkisi oranında Türk zevk ve sanatından da Avrupalıların yararlandıkları görülür. Çünkü; Avrupa müzelerini dolduran ve özel koleksiyonlarda yer alan bir çok kıymetli eserlerin olduğu görülür. Antep işinde olduğu gibi diğer nakış işlerinde de diğer memleketlere önderlik ettiği bilinir." (Özbel: XVII 1949: 6).

"İlk örneklerine çeyiz eşyaları arasında rastlanan bu işlemeler bilindiği gibi zorunlu olmadıkça elden çıkarılmazdı. Elden çıkarılmış olanlara talepler arttıkça bu husus geçim aracı olmuştur. Bu işle uğraşanlar arasında azınlıklara da tesadüf edilir. Bunlardan bazıları Antep'te bulunan Amerikan Koleji'nin talim heyeti aracılığıyla birçok işlerin Amerika'ya gönderilmesini sağlamışlardır. Sürüm ve kazanç arttıkça işler daha fazla devam ettirilmiştir. Yakın zamana kadar devam eden bu ticaret dolayısıyla bu işlemeler azınlıklara mal edilmiştir. Ancak bu azınlıkların hayat ve adetleri incelendiğinde Antep işine ait, kadınları arasında, hiçbir geleneğe rastlanmaz. Yapılan Antep işinde uzun süre hiçbir değişim olmadan bu güne gelmiştir." (Özbel: XVII 1949: 5).

Önceleri evlerde çeyiz amaçlı yapılan işlemeler, 1880'li yıllarda yaygın hale gelmiştir. O yıllarda, Antep'te yaşayan Ermeniler ve Amerikan Tıp Fakültesi ile Amerikan Hastanesinde bulunan yabancılar da nakış işlemiş ve Antep işini tanımışlardır. "Antep'lilerle nakışlar üzerinde bilgi alışverişinde bulunmuşlardır. Amerikalı Bayan Mardin, Amerikan Hastanesi'nde tedavi gören Müslüman ve Hıristiyan fakir kadınların rehabilitasyon çalışmaları döneminde hem boş durmamaları, hem de katkıda bulunmaları için nakış işlerini yaptırıp Amerika ve Avrupa'da pazarlamıştır. Buna bağlı olarak nakış işi bir ara "Hastane işi" diye de anılmıştır. Bayan Mardin daha sonra "Mardin Tepe" olarak adlandırılan yere yaptırılan binada nakış işlerinin öğretilip üretilmesine devam etmiş, bir taraftan da satışını sağlamıştır. (Özer, 1991: 3).

Antep işi, yabancılarla bir tür ticarete dönüşmüştür. Mahalle aralarında kurulan nakış evlerinde yapılan nakışlar Amerikan Hastanesi kanalıyla Amerika ve Avrupa'ya gönderilmiştir.

Yapılan araştırmada Antep işlemeleri; Kaynak kişi sayın Gülsüm Bilki'nin ifadesine göre, Kurtuluş savaşında Antep savunmasından önce ilde yaşayan azınlıklar özellikle de Ermeniler tarafından yerli halka kumaş, iplik gibi malzemeler verilerek işletilmiş, yapılan bu işleri kendileri teslim alarak ticaretini yapmışlardır.

Antep işinin yurt dışına pazarlanması, Kurtuluş Savaşına kadar sürmüş savaşın bitmesi ve azınlıkların Antep'i terk etmesiyle ve bu işler Antep el sanatı olarak esas kimliğine kavuşmuştur.

Antep İşlemelerinin Bugünü:

"Atatürk 26 Ocak 1933 yılında Gaziantep'e geldiğinde Antep işi ile ilgilenmiş zamanın ünlü nakışçısının evine giderek Antep ajurlarını incelemiş bu nakışların çok daha iyi gelişmesi için gerekenin yapılması konusunda direktifler vermiştir." (Özer, 1991: 3).

Bu konuda araştırmacı Kenan Özbel'in (1949:6) tespitleri de şöyledir: "Beyaz işlerimiz arasında günden güne Türk kızının elinde gelişen Antep İşi, yabancı memleketlere bu alanda bir örnek olacak özelliği şimdiden almış bulunmaktadır."

Günümüzde önemi daha da artarak uluslararası kimliğe bürünen Antep işlemeleri, artık genç kızların boş zamanlarında işleyerek sandığa attıkları çeyiz eşyası olmaktan çıkmış, yurt ekonomisine katkı sağlayan bir sanat dalı haline gelmiştir. Öyle ki sadece ülke içinde değil, yurt dışında da aranılan ve rağbet gören ihracat ürünleri arasında yerini almıştır.

Araştırma Sonuçları

Antep yöresinde yapıldığı için bu ismi alan işlemeler "Bir Türk Sanatı olarak kaynağını tamamen yerli halktan almış, zamanla gelişerek değişik bölgelere yayılmıştır." (Özbaş; 1964: 3).

Araştırmaya konu olan Antep işlemeleri; Gaziantep ilinin merkezinde araştırılmış, yörede bulunabilen 94 adet işleme, gözlem fişlerinde belirlenen özelliklere göre incelenmiştir. Böylelikle ortaya konulan özellikler, kaynak kişilerinde belirttikleri bilgilerle desteklenmiştir.

Bu değerli işlemelerin motif özellikleri korunarak yeni ve farklı tasarımlar hazırlanmış, işlemelerin daha değerik alanlarda kullanılabileceği düşünceyi yeni boyutlar kazandırılmak istenmiştir.

Araştırma sonuçları ise şu şekilde açıklanabilir.

Antep İşlemelerinin Kronolojik Tarihlenmesi

Antep ili merkezinde bulunabilen işleme örneklerinin bir asırlık kronolojik tarihlenmesi yapılmıştır.

Tablo 1: Tespit edilen işlemelerin kronolojik değerlendirilmeye alınması

Yıllar	Adet	Tablo 1'in incelenmesinden anlaşılacağı gibi yapıliş tarihlerini incelemek amacıyla; 1900'den başlayıp 2000 yılına kadar bulunabilen ürünlerde 1960 ile 1980 arası yoğunluk görölmektedir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki geleneksel işlemeleri tespit etmek amacıyla son yirmi yılda yapılan örneklere araştırma kapsamında az yer verilmiştir
1900-1905	1	
1906-1910	2	
1911-1915	1	
1916-1920	5	
1921-1925	7	
1931-1935	1	
1936-1940	2	
1941-1945	4	
1946-1950	5	
1951-1955	7	
1956-1960	10	
1961-1965	9	
1966-1970	8	
1971-1975	9	
1976-1980	12	
1981-1985	2	
1986-1990	3	
1991-1995	1	
1996-2000	4	
Belirsiz	1	
Toplam Örnek Adedi	94	

Antep İşlemelerinin Bugünkü Durumu

İşlemeleri saklamakta oldukça titizlik gösteren yöre halkı onu sandığından çıkarırken ve araştırmaya sunarken tereddütlüdür. İşlemelere herhangi bir zarar geleceğini düşündüğünden zorlanarak belgelenmesine izin vermektedir. İşlemelerin evlerinin dışına çıkmasından hoşlanmamakta başkasının onu hırpalanmasından çekinmekte güvendikleri kişilerden güvence sözü duymadan vermemektedirler. Ancak sonraki nesillere ve yöre dışına tanıtılıp, aktarılması açısından olayı kabul etmektedirler. İşlemelere kendilerinin dışında başkalarının değer vermesi ve ilgilenilmesi onları mutlu etmektedir.

Bu tutum araştırmayı zorlaştırmış, ancak işlemlerine verdikleri değer açısından da oldukça sevindiricidir.

Tablo 2: Tespit edilen işlemlerin bugünkü durumlarının ele alınması

Örnek Adedi	Ürün Saklanıyor	Ürün Kullanılıyor	İyi Durumda	Onarım Görmemiş	İşleme ipliğinde sökülmeler var	İşleme Malzemesinde Yıpranmalar var	İşleme Malzemesi Lekeli	Kare Şeklindeki Örtüler	Dikdörtgen şeklindeki örtüler
94	61	33	69	94	17	20	2	51	43

Tablo 2 incelendiğinde, işlenen ve işleme malzemesi yıpranmış olanlarda işlemler üzerinde hiç onarım yapılmamış aslı aynen korunmuştur, işlemler genellikle kare ve dikdörtgen formda yapılmıştır. Eski işlemlerde sandık lekeli ve yer yer sökülmeler ve kumaşta yıpranmalar görülmektedir.

Antep İşlemlerinde Kullanılan Kumaş Ve İplikler

Kumaşlar iğne tekniklerine ve kullanılacak yere göre seçilirler. Ürünlerin yapımında ipekli kumaşların kullanımı çoğunluktadır. En çok tercih edilen ipekli kumaşlar dökümlü ve zarif görünümüyle ipek birman, kalınlığı, ağır ve parlak görünümü dolayısıyla yatak takımı gibi büyük örtülerde ise mongol kullanılmaktadır. Krep demor, havıyan, ipek keten, markizit, poplin, akfil, Buldan bürümcük de kullanılmaktadır. Bunların dışında Ödemiş ipeği ve keten kumaşların seyrek dokunuşundan dolayı üzerine sayılarak iş yapılabileceğinden Antep işlemlerinde kullanılabilir. Bursa keteni, Panama keteni, Rize bezi ise meslek liselerindeki genellikle tercih edilen kumaştır. Pamuklu kumaşlar sık yıkanması gereken ürünlerin işlenmesinde kullanılır. Patiska ve daha ince, yumuşak ve apesiz olup iç çamaşırlarında ve bebek giyimlerinde kullanılan mermerşahi ve opaldir. Yörede kalın patiskalara hasa denilmekte bohça, mutfak ve yatak takımları bunlarla yapılmaktadır.

Sentetik olarak sık olmamakla birlikte maliyeti düşük olduğu için Antep işlemlerinde piyasa ismi terilen, tergal ve diolen olan kumaşlar kullanılırken, yöredeki ismi hac birmanı-kaçak birman olarak anılan viskoz ipeği görüntü olarak ipek birmana benzediğinden sıklıkla tercih edilmektedir.

Antep işlemlerinde tercih edilen kumaşların Bursa'dan getirildiği söylenmektedir. Kaynak kişi Nesrin Baloğlu'na göre; Bu kumaşlar Bursa Koza Han'daki Hacı Resul ve Yılmaz ipek tarafından dokunmakta olup, Gaziantep'ten gelen talebe göre sipariş üzerine özel olarak üretilmektedir. Antep işlemlerinde kullanılan bu kumaşlar ipek olup Birman ve Mongol adıyla anılmaktadır. Ancak mongolun zamanla sarardığı yine kaynak kişilerce ifade edilmektedir.

Ayrıca Gaziantep'te ipekçiliğin geçmişini ve üretimini Köylüoğlu tarafından şöyle anlatılmaktadır. "Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Gaziantep'te ipek böceği yumurtalarının kutu içinde koltuk altına

bağlanarak vücut ısısı ile yumurtadan kurtçukların çıkmasının sağlandığını, elbeşte kazanlarda (büyük kazan) ipek kozalarından ipek sağıldığını, ipeklerin el tezgahlarında evlerde dokunduğunu (Darül Harir) İpek Böcekçiliği Okulunun oluşu, ipekçiliğe verilen önemi anlatır. Ne yazık ki şimdi okulun adından başka bir izi kalmamıştır. Zamanla hazır dokunmuş kumaşların gelmesi, bu mesleğin gelişmesini engellemiş ve ipek böceği yetiştiriciliği unutulmuştur.” (Köylüoğlu, 1994: 3)

Tablo 3: Tespit edilen işlemlerde kullanılan kumaş ve iplikler

Örnek Adedi	KUMAŞLAR											İPLİKLER			KENAR TEMİZLEME				
	İPEKLİ DOKUMALAR					PAMUKLU DOKUMALAR					YAPAY DOKUMALAR			İpek iplik				Pamuklu iplik	
	İpek keten	İpek birman	Krepdemor	Havyan	Mongol	Markizit	Poplin	Mermerşahi	Patiska(hasse)	Buldan Bürümcük	Viskoz ipeği hac birmanı	Diolen	Telgar	Hakiki ibrişim	Çiğ ipek	Demse	Hakiki ibrişim	Demse	Naylon iplik
94	1	36	7	3	12	6	2	1	3	1	19	2	1	83	51	11	80	11	6

Tablo 3 incelendiğinde; En çok kullanılan kumaşın ipek birman ve mongol olduğu görülmektedir. Kenar temizleme malzemesi olarak da ibrişim tercih edilen iplik olmakla birlikte, pamuklu ve naylon ipliklerde kullanılmaktadır.

Antep İşlemlerinin Cins Ve Çeşitleri

İşlemler, oda takımları, yatak takımları, yemek takımları, mutfak takımları, dekoratif ev süslemelerinde, elbise, buluz, ceket, yelek gibi dış giyim süslemelerinde, gecelik, sabahlık, kombinezon gibi iç giyim süslemelerinde, erkek giyiminde gömleklere ve çocuk giyim süslemelerinde uygulanır. Ayrıca giyim aksesuarlarında, eşarplarda, kravat, şal, kemer, çanta, cüzdan, gözlük kılıflarında kullanılır.

Gaziantep yöresinde bu işlemler düğün kıyafetlerinde de görülür. “Damat adayının mavi telli, gelin adaylarının bindallı veya al telli elbise giydiğini, ayrıca geline dış giyimlik beyaz ipek kumaş üzerine Antep işi işlemlerle süslü pelerinin giydirildiği ve ayakkabı olarak üzeri sırma işlemeli sarı edik dedikleri çizmeye benzer bir ayakkabı giydirildiği de biliniyor.” (Köylüoğlu,1994: 10).

Tablo 4: Tespit edilen işlemlerin cins ve çeşitleri

Örnek Adedi	Vitrin Örtüsü	Sehpa Örtüsü	Masa Örtüsü	Peçete	Kirlent	Havlü Bohçası	Seferiye Yastık Başı	Orta Sehpa Örtüsü	Mevlüt Başı Örtüsü	Şömendötabl	Beşik Örtüsü	Yastık Örtüsü	Yastık Kılıfı	Karyola Eteği	Tepsi Örtüsü	Yatak Örtüsü	Belirsiz
94	11	40	2	1	3	1	2	6	11	1	2	1	2	2	2	1	7

Tablo 4 incelendiğinde, İşlemelerde karşılaşılan cinsler ise; vitrin örtüsü, Sehpa örtüsü, masa örtüsü, peçete, kirlent, havlu bohçası, yastık başı, yastık yüzü, yastık örtüsü, orta sehpa örtüsü, mevlüt baş örtüsü, beşik örtüsü, karyola eteği, tepsi örtüsü, yatak örtüsüdür. En çok bulunabilen cins sehpa örtüsüdür.

Antep İşlemelerinde Uygulanan Teknikler

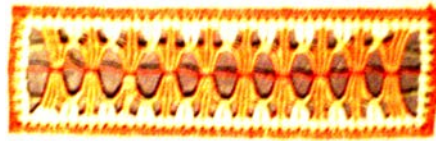
Antep işinin esası hesaplamaya dayanmaktadır, dikkat gerektiren hata kabul etmeyen, işlemin temel teknikleri antika, susma ve kesilerek ve çekilerek yapılan iğne tekniklerinden oluşur. Bu işlemler kumaş ipliklerinin desene göre ayarlanmış belli sayıda en ve boy ipliklerinden bir kısmı kesilip geri kalan ipliklerin çeşitli şekillerde sarılması ve aralarının doldurulması ile meydana gelen tekniklerden oluşur.

İşlemler; diğer ülkelerde de yapılan genel adıyla ajur olarak tanınmaktadır. Ajur Fransızca bir kelimedir.

“Kumaşta, küçük veya büyük uzunlukta iplik çektikten sonra, kalan ipliklerin bant boyunca birer noktada gruplanması ile seyreltip boşluklar açılarak üretilen işlemeye jours (pencere) denir. Bu anlamda süslenmiş bölümler “ajur” çalışması adını alır. Ajours kelimesinin sözlük karşılığı ise açıklıklı, pencerelidir.” (Dillmont, 1973: 519).

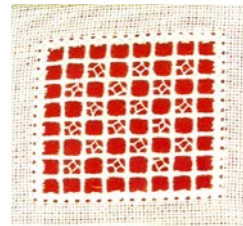
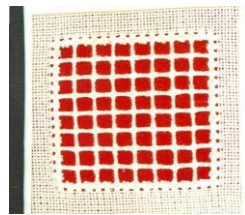
Antep işi iğneleri birçok şekilde gruplandırılabilir. Ancak en uygunu altı grupta toplamaktır:

1. Kumaş ipliklerinin tek yönlü kesilerek yapılmasıyla oluşan basit iğne teknikleri. (Bkz. Fotoğraf.1).

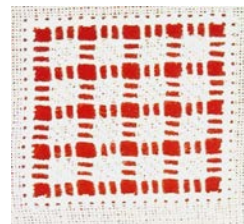
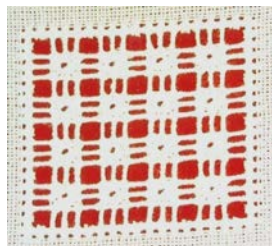
Fotoğraf .1 Çekme Ajur

2. Kesilen iplik sayısı ile bırakılan iplik sayısının eşit olduğu iğne teknikleri. Filtre ve mercimek iğnesi bu gruptandır. Filtre genellikle Antep işinde zemin sarmak için kullanılır. Sarılan dokuma ipliklerinin üzerine, yapılacak motif yerleştirilir ya da bu şekilde kullanılır. Mercimek iğnesi, Bu da filtre gibi bir antika ipliği kesilip bir antika ipliği bırakılarak yapılan fona oturtulur. File işi denilen bütün işlemlerin esas tekniğidir. (Bkz. Fotoğraf. 2-3).

Fotoğraf.2 Filtre Tekniği (Filtre Ajuru) Fotoğraf.3 Mercimek İğnesi (Mercimek Ajuru)

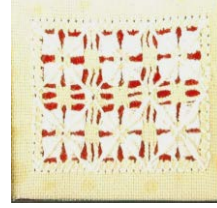
3. Kesilen iplik sayısı az bırakılan iplik sayısı çok olan iğne teknikleri; Ciğerdeldi ve Cemelyan iğneleridir. (Bkz. Fotoğraf. 4-5).

Fotoğraf.4 Ciğerdeldi İğnesi (Ciğerdeldi Ajuru)

Fotoğraf.5 Cemelyan İğnesi (Ciğerdeldi Ajuru)

4. Kesilen iplik sayısı çok bırakılan iplik sayısı az olan iğne teknikleri. Bu grupta badem ve kartopu iğneleri örnek olabilir. Badem ve kartopu iğneleri başlı başına kullanılacağı gibi başka iğne teknikleriyle beraber, yörede özellikle çitime iğnesiyle kullanılır. (Bkz. Fotoğraf.6-7).

Fotoğraf.6 Badem iğnesi (Badem ajuru)

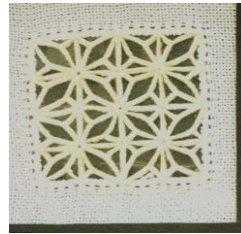
Fotoğraf.7 Kartopu iğnesi (Kartopu ajuru)

5. Motif düzenlemesi yapan kişinin yaratıcılığına bağlı fantezi iğneler Papatya iğnesi gibi. (Bkz. Fotoğraf.8).

Fotoğraf.8 Papatya İğnesi (Papatya ajuru)

6. Kumaş ipliklerinin çoğunluğu kesilip işleme ipliğinin değişik şekillerde atılması ve üzeri ilmikli iğne ile sarılmasıyla yapılan iğne tekniği. Bu ajurun yörede asıl ismi çitimedir. Genellikle diğer iğnelerle bir arada kullanılır.(Bkz. Fotoğraf.9).

Fotoğraf.9 Çitime İğnesi (Çitime ajur)

Antep yöresindeki işlemlerde, temel teknik olarak iplik çekme, antika, filtre yapılmakta bunların üzerine diğer teknikler uygulanmaktadır.. Kartopu, ciğerdeldi, cemelyan, badem, çitime, örümcek, fıs cemelyan iğneleri de bazen tek olarak, çoğu zamanda karışık olarak örtü yüzeyinde kullanılmaktadır. Bu iğne tekniklerinin kenarlarına tamamlayıcı olarak çoğunlukla susma çalışılmaktadır. Bunun dışında makine dikişi, muşabak, sarma yardımcı iğne olarak yer almaktadır. Örtülerin iç çevrelerinde dörtlü ve beşli ajur, tren yolu, güllü ajur, sarhoş bacağı gibi basit ajurlar (çekme – kesme ajurlar) görülmektedir. Antep işlemlerinde uygulanan teknikler yöreye göre değişik isimler almaktadır. Örneğin: İğne tekniklerinin kenarına dokuma iplikleri kesildiğinde atmaması için antika yapılmaktadır. Aynı amaçla yapılan, ajurlu işlemlerde dokumanın iplikleri çekildikten sonra kenar iplikleri atmaması için yapılan ilmikli iğne tekniğine “çitime” denilmektedir. Kaynak kişiler Firdevs Büyükkonuklu ve Sabiha Özberk’le yapılan söyleşi de; Sarılan filtre üzerine sonradan mercimek iğnesi ile motifler oluşturulmaktadır. Bu tür çalışmaların hepsine de “fil işi” ya da “file işi” denmektedir. İşleme diğer iğne teknikleri ile meydana

getirildiğinde “iğne işi”, “inne işi” ya da “Antep işi” denilmektedir. Motiflerin kenarlarına yapılan susmalar ise ipek işi olarak adlandırılmaktadırlar.

Yöre özelliğini taşımayan işlemlerde susmaların fazla kullanıldığında bu işlemlere susmalı denmektedir.

İşlemlerde kullanılan teknik, malzeme, cins gibi elemanların aynı niteliği taşımalarına rağmen terminolojik adlarının Gaziantep’in mahallelerine göre farklı isimlerde anıldığı görülmektedir.

Literatür taramaları ve yapılan araştırma sırasında işlemlerde kullanılan tekniklerin başka yörelerde değişik isimlerle söylendiği ve teknik farklılıklarla uygulandığı belirlenmiştir.

Barişta’ya (1999:195) göre:“Oysa delik işi, Silifke işi, Ermenek işi ve sökme vb. gibi isimlerle de bilinmekte ve Antep dışında da uygulanmaktadır. Genellikle yer yer delikli tentene başka bir deyişle kumaş ve dantel görünümü veren bileşimlerin sergilendiği bu iğneler süslemenin bezendiği biçime göre sıçan dişi, kumru gözü, mercimek vb. gibi adlandırılırlar. Türk işlemlerinde,Silifke örneklerinde pamuklu, dokumalar üzerine, yer yer farklı renkte ipliklerle yapılmış atma işi bileşimleri ile bezenmiş delik işi (ajur) fark edilmektedir. Burdur Ayvalı beldesinde ise renkli pamuklu iplikle yapılan çeşitlenmeler de vardır.”

Örneğin: Kaynak kişi Sayın Nevin Özer’le yapılan görüşme de ise Antep yöresinde tel çekme diye adlandırılan iplik çekme yöntemine Maraş’ta “söküm işi” denilmektedir. Ayrıca Maraş’ ta yapılan Antep işinde verev sarılan filtrelerin, zaman zaman düz olarak sarıldığı görülmektedir. Kenara yapılan çitimeler de, kenarlar kesilecekse iki sıra halinde yapılmaktadır. Buna da çift çitime denilmektedir. Dış çitimenin etrafından üzerine iğne oyası uygulanmaktadır.

Antep’te kenar temizleme de kullanılan tek sıra iğne oyasına sıçan dişi denilmektedir. Eğer örtünün kenarına zürafa yapılıp bunun üzerine iğne oyası yapılıyorsa, oya zarife adını almaktadır. Yapılan bu işlemede zarife çalma denilmektedir.

Bir diğer kenar temizleme tekniği yörede metelik oyası olarak bilinen iğne oyasıdır. Tek merkezden başlayıp artırılmak suretiyle elde edilen yuvarlak motifler birbirine eklenerek şeritler meydana getirilmektedir. Oya örtüye sonradan dikilmektedir. Bu motif yarım olarak yapıldığında yarım metelik adını almaktadır. Bu oya Antep meteliği ve Maraş meteliği olarak da ayrılmaktadır. Motif içi dolu daha sık ve kısa ilmikli olursa Antep meteliği, ortadaki sıradan sonra uzun ilmikli 3-4 sıradan meydana getirilmiş oyalara ise Maraş meteliği denilmektedir.

İşlemler teknik olarak yöre halkı tarafından yapılırken bazı farklılıklar gösterir, kumaş ipliği sayılmadan, genelde ipek kumaşlar üzerine uygulanmaktadır. Yapan kişi, göz kararı olarak kumaş ipliklerini kesici bir aletle bir taraftan kesip, kumaşın karşı tarafından aynı iplikleri çekerek keser. Yöresel adıyla tel çekme işlemi bu şekilde yapıldıktan sonra başka bir usta işlemlerini hatta bir başkası motif yerleştirmesini yaparak ekip çalışmasıyla işlemleri tamamlarlar. İşlemlerin tek kişi tarafından yapılması mümkün olmakla birlikte seri üretim amacıyla ekip çalışması yapılmaktadır. Halk arasında işlemler iyi yapılmışsa “iğnesi iyi” kötü ise “iğnesi kötü” olarak değerlendirilmektedir.

Bu yöresel özellik kaynaklarda şöyle anlatılmaktadır. “Antep ajurlarında kumaşın ipliklerini kesme işlemi Antep ve çevresinde yorgan iğnesi ve jilet kullanılarak yapılmaktadır. Uygulamada kolaylık ve zamandan tasarruf sağlamak için jilette yorgan iğnesi birbirine bağlanarak kullanılır. Yorgan iğnesi kumaşa geçirilerek iğne üzerinde kalan iplikler jilette kesilir. Bu şekil uygulama iplik sayılarını doğru kesme ve pratik oluşu nedeniyle tercih edilir.” (Ergün, 1991: 151).

Antep işlenmesinde kullanılan en önemli araç gergeftir. Gergefte nakışlar tek kişi tarafından yapılabilirdiği gibi, işin çabuk bitirilmesi için gergef çevresine birkaç kişinin toplanıp çalışması için tercih edilmektedir. İşlemede kullanılan bir diğer araç da nakış iğnesidir. Bu işleme için kullanılacak iğnenin ince uzun, iğne deliğinin ipeği tarazlandırmaması için pürüzsüz olması gerekir. Küçük işlerde kumaş germede karnak tercih edilebilir. İğne tekniklerinin yapımında iplik kesimi için ucu kıvrık, keskin ve cilalanmış iyi cins makas kullanılır.

Kenar temizleme tekniklerinde genelde köşe çevirme tekniği uygulanıp, antika yapılmıştır. Bunların dışında kenar kıvrıma, kenardaki ajura baskı, ajur yapılarak kumaşı kesme teknikleri

uygulanmıştır. Metelik, yarım metelik, dut yaprağı, zarife, külahlı oyası gibi iğne oyaları ve nadiren mekik oyası örtülerin dış çevresinde görülmektedir.

Tablo 5: Tespit edilen işlemlerde uygulanan teknikler

Örnek Adedi	İşleme Teknikleri											Kenar Temizleme Teknikleri								
	İplik çekme-antika- filitre	Mercimek İğnesi	Kartopu İğnesi	Çiğerdeldi İğnesi	Cemelyan İğnesi	Badem İğnesi	Çitime İğnesi	Örümcek İğnesi	Sarmalı cemelyan İğne	İpek işi	Makine dikişi	Muşabak	Sarma	Basit Ajurlar	Köşe Çalışma	Kenar kıvrırma	Antika	Ajurlu Baskı	İğne Oyası	Mekik Oyası
94	94	65	25	15	3	15	10	3	3	56	1	3	7	27	87	2	76	14	33	2

Tablo 5 incelendiğinde bütün işlemlerde iplik çekme antika gibi temel tekniklerin dışında mercimek, kartopu, badem ve çiğerdeldi iğnesi, süsleme olarak ipek işi kenar süsleme olarak da basit ajur antika ve iğne oyası kullanılmıştır.

Eski tarihli işlemlerle yeni tarihli işlemler arasında gerek teknik gerekse motif olarak fazla farklılıklar görülmemekte işlemlerde bozulmaların olduğu tespit edilmemektedir. Aynı incelik ve kalitede devam edilmekte kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde yeni motif arayışlarının olduğu belirtilmektedir. (Bkz. Fotoğraf.14-22)

Antep İşlemlerinde Kullanılan Kumaş Ve İpliklerin Renkleri

Antep işinde beyaz ve krem rengindeki kumaşlar üzerine yine aynı renkte ipliklerle işleme yapılmakta ve sadelik tercih edilmektedir.

Tablo 6: Tespit edilen işlemlerde kullanılan kumaş ve ipliklerin renkleri

Örnek Adedi	İşlenen Malzeme				İşleme Malzemesi				Kenar Temizleme Malzemesi			
	Beyaz	Krem	Koyu Krem	Açık Krem	Beyaz	Krem	Koyu Krem	Açık Krem	Beyaz	Krem	Koyu Krem	Açık Krem
94	15	46	3	30	15	46	3	30	15	46	3	30

Tablo 6 incelendiğinde İşlenen malzemede tercih edilen renk krem ve kremin tonları olan açık ve koyu kremdir. Beyaz rengin ise az tercih edildiği, bunların yapılış tarihlerinin çok eski yıllara dayandığı görülmektedir. İşleme ve kenar temizleme malzemelerinde de renkler krem ve kremin tonları olan açık ve koyu kremdir. İşlemlerde işlenen malzeme ile işleme malzemesi aynı renkte olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle beyaz işlemlerde işleme malzemesi de beyazdır.

Antep İşlemlerinde Kullanılan Bezeme Ve Kompozisyon Özellikleri

Antep işlemlerinde genellikle bitkisel, geometrik bezemeler uygulanmakta, figürlü, nesneli bezemeler ve bunların birkaçının ortak kullanımı ile oluşan karışık bezemelere de yer verilmektedir.

İşlemlerde çoğunlukla bitkisel bezemeler konu olarak seçilmiştir. Ancak bitkisel bezemeler diğer bezemelerle de karışık olarak kullanılmıştır. Karışık bezemelerin içinde: bitkisel - geometrik, bitkisel-geometrik-nesneli, bitkisel-geometrik-figürlü, geometrik-nesneli, bitkisel-figürlü, bitkisel- nesneli, bitkisel-figürlü-nesneli bulunmaktadır. Bitkisel, geometrik, figürlü ve nesneli bezemeler tek çeşit olarak da görülmektedir.

Bitkisel bezemelerdeki motifler: Ağaç, çiçek olarak, gül, lale, karanfil, sümbül, zambak, tomurcuk, küpeli; yaprak olarak, asma yaprağı ve diğer yapraklar; meyve olarak (Bkz.Fotoğraf. 20), üzüm, elma, armut, muz, çilek; sebze olarak, marul, (Bkz.Fotoğraf. 21) lahanaya motiftir.

Geometrik bezemelerdeki motifler: kare, üçgen, dikdörtgen, altıgen, daire, eşkenar dörtgen, elips, düz ve zigzag çizgidir. (Bkz.Fotoğraf. 15-16)

Figürlü bezemelerdeki motifler: kuş (Bkz.Fotoğraf. 19-22), oğlak (Bkz.Fotoğraf. 17), kelebek, melek, geyiktir (Bkz.Fotoğraf. 18).

Nesneli bezemelerdeki motifler: yıldız, haç, çengel, vazo (Bkz.Fotoğraf. 20), gemidir.

Bu motifler birbirinden alıntı olarak devam etmiştir. Yakın yıllarda yapılan işlemler birbirine cins, motif ve teknik olarak benzerdir. Motifler çok eski tarihlide de ve yeni örneklerde de görülmektedir.

Tablo 7: Tespit edilen işlemlerde kullanılan bezeme ve kompozisyon özellikleri

Örnek Adedi	Bezeme Konuları					Kompozisyon Özellikleri			
	Bitkisel bezeme	Geometrik bezeme	Figürlü bezeme	Nesneli bezeme	Karışık bezemeler	Tek Bordür	Bordürle Çevrelenmiş kompozisyonlar	Tek Motiften oluşmuş kompozisyonlar	Birden fazla motife oluşturulmuş kompozisyonlar
94	85	69	10	26	67	5	17	23	19

Tablo 7 incelendiğinde en çok bitkisel, geometrik ve karışık bezemelerin kullanıldığı görülmektedir.

Örtülerde kullanılan kompozisyonlar genel olarak simetrik bir görüntü vermektedir. Ancak simetrisinin karşılıklı yanlarda kalan bazı motiflerinde küçük farklılıklar bulunmaktadır.

Kompozisyonda kullanılan çeşitlemeler: Tek bordürlü kompozisyonda Bkz. Fotoğraf.14), dört kenarda, üç kenarda, karşılıklı iki kenarda ve ortada yatay düzende. Tek motifli kompozisyonda; bir köşede, iki köşede, dört köşede ve bütün yüzeyde. Birden fazla motifli kompozisyonda; bir kenarda, karşılıklı iki kenarda, bir merkezden dağılan, bir merkeze doğru yönlendirilmiş, bir merkezde toplanan ve tüm yüzeye dağılmış motiflerdir. (Bkz.Fotoğraf. 16) Genelde tercih edilen kompozisyon düzeni, tek bordürle oluşturulmuş, dört kenarda olanlardır. (Bkz.Fotoğraf. 21)

Antep İşlemlerinde Maliyet Durumu

Antep işlemleri genç kızların çeyizlerinde önemli bir yere sahip olmakla birlikte maliyetinin çok yüksek oluşu ailelere yük getirmektedir. Çünkü bu işler daha çok uzmanlaşmış nakış evleri tarafından çok yüksek fiyatlarla yapılmaktadır. Bu işi yapan kişi aracı olarak çalışıyorsa fiyatlar daha da artmaktadır. Araştırmanın yapıldığı 2000 yılında; fil işi oda takımı 500.000.000 TL, Yatak örtüsü ise 650.000.000 TL. ilâ 2.500.000.000 TL. ya mal olmaktadır. Gelin adaylarının aileleri bu işlemleri edinmede zorlanmaktadır. Bu nedenle gelir düzeyi düşük olan aileler işlemleri kendileri öğrenerek yapmaya çalışmaktadırlar. Bunun yanı sıra Antep işlemleri sosyal güvence kaynağı olarak

bakılmaktadır. Öyle ki; çok büyük ekonomik değer taşıyan bu işlemler, ihtiyaç duyulduğunda satılmakta ve aileye maddi gelir sağlamaktadır.

İncelenen işlemlerin yalnızca ulaşılabilen örnekler olması, yöre halkının daha büyük örtülerini vermek istememesi cinsler arasındaki önem sırasının tespitini zorlaştırmıştır. Her ne kadar yorum yapılamamakla birlikte araştırmanın sonucu olarak ortaya çıkan tablolara göre, İşlemlerde kullanılan kumaş ve ipliklerin değerli bir malzeme olan ipek olması, yörede bu işlemlere özen ve değer verildiğini göstermektedir. Yapılan ürünlerin hepsinin çeyiz eşyası olmasından yola çıkılarak yöre halkının çeyiz geleneğine çok önem verdiği düşünülebilir.

Gaziantep kültürel bütünlüğünün ve devamlılığını sağlamamız için değerlerimizi korumalı ve sürdürmeliyiz. Geçmişin zenginlikleriyle beslenmiş el sanatlarımız arasında köklü bir geçmişi olan nakışlarımız, özellikleri ile hep var olmuş ve olacaktır.

Sonuç olarak; Gaziantep ve civarında uygulanmakta olan işlemlerin yörede hak ettiği yeri bulduğu anlaşılmaktadır. Sahiplerinin işlemlerine verdikleri önem ve onların maddi değeri bunun kanıtıdır. İşlemleri özenle saklamakta, en küçük parçaları kullanılmayacak durumda olmasına rağmen yıpranmış işlemeli parçaları dahi sahiplenmekte (Bkz. Fotoğraf.14) onların yapılış tarihlerini, kimden kaldığını bilmektedirler. Her evde bu işlemlerden az yada çok bulunmakta, ekonomik zorluklara karşın bunlardan temin etme çabası görülmektedir. İşlemler evlerin en iyi yerlerinde muhafaza edilmektedir. Anlaşıldığı üzere yörede maddi kültür değerlerimizden Antep işlemlerine gereken önem verilmekte ve nadide işlemlerin kaybolmasına ve yok edilmesine izin verilmemektedir.

Ne var ki Antep işi yöre dışında hak ettiği biçimde tanıtılmamaktadır. Bu değerlerin yalnızca kendi yapıldığı yerde kalmaması, yurt içinde ve yurt dışında yöre özellikleri ile tanıtılıp, işlemlerin ticaret alanlarının genişletilmesi gerekmektedir. Bu alanda yazılı kaynakların da azlığı bu işlemlerimizin tanıtılmadığını göstermektedir.

Antep işlemleri genellikle bölgede bir meslek haline gelmiş bazı insanlar için geçim kaynağı olmuştur. Bu çalışmaların daha da sistemli hale getirilerek çeşitli organizasyonlar sonucunda yurtiçi ve yurt dışına tanıtımı yapılmalıdır.

Bu tür işlemlerle uğraşan nakış evleri ya da ev hanımları işlemleri yapıp sadece sandıklarına doldurup çeyiz olarak kullanmamaları için bilinçlendirilmeli ve çalışma alanları genişletilerek satış yapabilecekleri piyasalar sağlanmalıdır.

Bölgede çalışmayanları da teşvik ederek, belki de bu alanda başlı başına bir eğitim kurumunda branş açılarak mevcut usta öğreticiler tarafından piyasaya eleman yetiştirilmelidir. Bu ustaların kaybı, maddi kültür değerimizin aslının kaybı demek olabilir, maddi değerimizin kaybolmaması için bu kuşağın da desteğiyle gelecek kuşaklara bilgi ve beceri aktarımı sağlanmalıdır.

Eski işlemlerimizden olan bu işlemlerin örnekleri yenilere uygulanmakla ancak istemeden de olsa motifler küçük ölçüde bozulmaktadır. Bunu önlemek amacıyla araştırmanın kapsamı genişletilerek katalog hazırlanıp belgelenmelidir. Modernleştirme adına eski motiflerin özelliklerinin bozulmaları engellenmelidir.

Nakışların motif özellikleri korunarak daha değişik alanlarda kullanılabileceği ve yeni boyutlar kazandırılma düşüncesiyle hazırlanmış farklı tasarımlar.

1.Gelin Başı önden ve arkadan görünüşü (Bkz. Fotoğraf.10-11)

2.Gelin Kolluğu (Bkz. Fotoğraf.12)

3.Gelin Çantası (Bkz. Fotoğraf.13)

Fotoğraf.10(Gelin başı önden)Fotoğraf.11 (Gelin başı arkadan)Fotoğraf.12(Gelin kolluğu)
Fotoğraf.13(Gelin çantası)

ÖRNEKLER

Fotoğraf.14

Fotoğraf.15

Fotoğraf.16

1900 yılında yapıldığı sanılan pamuklu dokuma markizit kumaş üzerine krem pamuklu iplikle mercimek iğne tekniği uygulanarak işlenmiş, dikdörtgen parça. Simetrik kompozisyonlu dikdörtgen parça yatay bordürle bezenmiştir. Bordür ise, S kıvrımlı dal ve dala bağlanmış birbirine ters bakan iki gül ve yaprakların belirli aralıklarla düzgün sıralanmasından meydana gelmiştir. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. Annesinden yadigar olarak kendi çeyizine geçmiştir. Şu anda parça olarak saklanmaktadır. (Bkz. Fotoğraf.14)

1910 yılında yapıldığı sanılan pamuklu dokuma buldan bürümcük kumaş üzerine krem pamuklu iplikle mercimek, badem ve susma iğne tekniği uygulanarak işlenmiş kare örtü. Örtünün yüzeyi geometrik ve bitkisel motiflerle bezenmiştir. Simetrik kompozisyonlu kare örtünün dört kenarı; iç kenarı düz, dış kenarı üçgen ve karelerin bulunduğu bordürle çevrelenmiştir. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. İşleme tekniklerinde susmaların daha yoğun olduğu ve kumaşının farklılık göstermesi bu örtünün eski köy işlerine daha uygun olduğunu düşündürmektedir. (Bkz. Fotoğraf.15)

Yaklaşık 1918 yılında yapıldığı sanılan pamuklu dokuma markizit kumaş üzerine beyaz pamuklu iplikle mercimek, ipekşi ve muşabak teknikleri uygulanarak işlenmiş üzeri, geometrik ve bitkisel motiflerle bezenmiş dikdörtgen örtü. Simetrik kompozisyonlu dikdörtgen örtünün çevresi içinde geometrik ve bitkisel motiflerin yer aldığı bir bordürle çevrelenmiştir. Bordürün iç köşelerinde üçgen, merkezde ise artı şeklinde ana motif yer almaktadır. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. (Bkz. Fotoğraf.16)

Fotoğraf.17

Yaklaşık 1925 yılında yapıldığı sanılan ipekli dokuma haviyan kumaş üzerine krem pamuklu iplikle mercimek tekniği uygulanarak işlenmiş üzeri, yörede melekli denilen figürlü ve bitkisel motiflerle bezenmiş dikdörtgen örtü. Simetrik kompozisyonlu dikdörtgen örtünün çevresi; iç kenarı, düz dış kenarı dilimli bordürle bezenmiştir. Bordür içinde düzgün sıralamalı gül motifleri görülmektedir. Örtünün merkezinde daire biçimli madalyon, içinde diz çökmüş melek ve oğlak figürü ve bu madalyonu çevreleyen eşkenar dörtgen içinde sağlı sollu simetrik bitkisel bezemeler bulunmaktadır. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. (Bkz. Fotoğraf.17)

Fotoğraf.18

1930 yılında yapıldığı sanılan pamuklu dokuma poplin kumaş üzerine krem ipekli iplikle mercimek tekniği uygulanarak işlenmiş üzeri, yörede geyikli denilen figürlü ve bitkisel motiflerle bezenmiş dikdörtgen örtü. Simetrik kompozisyonlu dikdörtgen örtünün çevresi; iç ve dış kenarı düz bordürle çevrelenmiştir. Bordürün iç köşelerinde üçgenler içinde simetrik, kıvrımlı bitkisel bezeme yer almaktadır. Örtünün merkezinde düzensiz altıgen biçimli Madalyon içinde geyik figürü görülmektedir. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. (Bkz. Fotoğraf.18)

Fotoğraf.19

Yapım tarihi bilinmemekte ancak 1950 yılında koleksiyona kız çeyizinden satın alınarak katılmış. İpekli dokuma mongol kumaş üzerine krem ipekli iplikle mercimek tekniği uygulanarak işlenmiş üzeri, yörede kuşlu denilen figürlü ve bitkisel motiflerle bezenmiş dikdörtgen örtü. Simetrik kompozisyonlu dikdörtgen örtünün çevresi iç ve dış kenarı düz, çiçek ve yaprak motiflerinin yer aldığı bordürle çevrelenmiştir. Bordürün içinde üç adet birbirine ve bordüre eşit uzaklıkta elipsler bulunmaktadır. Elipsler içinde bir dalın iki yanında kuş figürü ve simetrik bitkisel bezeme yer almaktadır. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. (Bkz.Fotoğraf.19)

Fotoğraf.20

Yaklaşık 1955 yılında yapıldığı sanılan ipekli dokuma mongol kumaş üzerine krem ipekli iplikle mercimek ve susma tekniği uygulanarak işlenmiş üzeri, yörede meyveli denilen bitkisel motiflerle bezenmiş dikdörtgen mevlüt başörtüsü. Simetrik kompozisyonlu dikdörtgen örtünün üç kenarı; iç kenarı düz, dış kenarı yarım dairesel dilimli bordürle ve iki kısa kenarı ile baş kısmına gelen yerde bulunan oval motiflerle bezenmiştir. Oval içinde çeşitli meyveler bulunan, (elma, armut, muz, üzüm, çilek gibi) ayaklı vazo bulunmaktadır. Vazonun altından ve kenarlarından yapraklar sarkmaktadır. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. (Bkz.Fotoğraf.20)

Fotoğraf.21

1965 yılında yapıldığı sanılan ipek birman kumaş üzerine krem ipek iplikle işlenmiş üzeri, yörede marullu denilen bitkisel motiflerle bezenmiş kare örtü. Simetrik kompozisyonlu kare örtünün çevresi iç kenarı düz, dış kenarı yarım dairesel dilimli bordürle çevrelenmiştir. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. (Bkz.Fotoğraf.21)

Fotoğraf.22

1997 yılında yapıldığı bilinen ipek birman kumaş üzerine krem ipek iplikle işlenmiş üzeri, yörede kuşlu denilen figürlü ve bitkisel motiflerle bezenmiş kare örtü. Kare örtünün çevresi; iç kenarı düz, dış kenarı yarım dairesel dilimli ara ara düzleşen bordürle çevrelenmiş. buna bağlı olarak orta da uzatılmış altıgen şekil içine yerleştirilmiş ana motifle bezenmiştir. Ana motifte şematik bir vazonun içinde yer alan üç gül ve bunlara bağlı olarak dallar, yapraklar ve karşılıklı birbirine bakan kanatlarını açmış iki kuş motifi yer almaktadır. Geometrik formun içine yerleştirilmiş vazo ve güllerin simetrik çalışılmış olmasına karşın kuş motifleri birbirinden farklılık göstermektedir. Birimler anti natüralist bir üslupla ve şematik olarak biçimlendirilmiştir. (Bkz. Fotoğraf.22)

KAYNAKÇA

- Anonim. **Gaziantep El ve Ev Sanatları** Gaziantep İl Turizm Müdürlüğü Yayınları Form Matbaacılık Gaziantep 1997
- BARIŞTA,H.Örcün. **Türk İşlemelerin de Teknikler** Yüksek Teknik Öğretmen Okulu Ankara 1978
- DILLMONT, Thérésé **Encyclopédi Des Ouvrages De Dames** Mulhouse France 1973
- İZET, Hakkı. **Ülkü Dergisi Türk El İşlemeleri** Sayı.58 1944
- KORKUSUZ, Süheyla (Yüksel) **Nakış Temel Ders Kitabı** Milli Eğitim Basımevi İstanbul 1980
- KÖYLÜOĞLU, Akten. **Sandıktaki Servet II** 2.Basım Gaziantep 1994
- ÖZBAŞ, Muzaffer. **Çeşitli Antep Ajurları** Öğretmen Matbaası Ankara 1964
- ÖZBEL, Kenan. Antep Nakış İşleri Kılavuz Kitapları XV "El Sanatları VIII" C.H.P. Halkevleri Bürosu Ulus Basımevi
- ÖZER, Abdullah. **Ünü Dünyaya Yayılan Bir El Sanatımız Antep İşi** Yöre Edebiyat Folklor Ve Sanat Dergisi 2 y.8 sayı.12
- ÖZCAN, Fatma(Tuğtaş). **Türk Nakışları Öğretim Yaprakları** Önder Matbaacılık Ankara 1994
- ÖZDİLER, Lütfiye Güler . **Antep İşi Ajurları** Lider Matbaacılık Ankara 1990

Kaynak Kişiler

Firdevs Büyükkonuklu

Gülsüm Bilki

Nesrin Baloğlu

Nevin Özer

Sabiha Özberk

-----SON-----

